

Kontext

Jedna z klasických aplikací teorie grafů je v implementaci mapově orientovaných aplikací. Ty jsou, zvláště v dnešní době, velmi žádanými doplňky aplikací hlavně v oblasti mobilních zařízení. Mnohé aplikace doplňují své služby o geografické informace a umožňují uživatelům zobrazovat a vyhledávat dle těchto dat. Z tohoto důvodu si v následujícím projektu vyzkoušíme tvorbu jednoduchého navigačního systému pomocí otevřeného mapového systému OpenStreetMap, který mnohé z mobilních aplikací také využívají.

Samotná realizace projektu bude simulovat klasický běh projektu v reálném prostředí (samozřejmě s nutnými zjednodušeními umožňující projekt během semestru stihnout a soustředit se na grafové problémy). K dispozici bude výchozí stav projektu, který nám ušetří prvotní programování a poskytne základní strukturu.

Zadání

Úkolem tohoto projektu je vytvoření jednoduchého navigačního systému, pro který budeme využívat datových podkladů z OpenStreetMap. Jedná se o crowd-sourcingový mapový systém, jehož obsah vytvářejí přímo jeho uživatelé.

- www.openstreetmap.org

Tento systém poskytuje komplexní mapové podklady, ze kterého využijeme síť ulic. Ulice jsou definovány jednotlivými body, které určují geografickou polohu každé ulice. Důležité je, že lze z tohoto systému jednotlivé mapy stahovat, viz

- https://wiki.openstreetmap.org/wiki/Downloading_data

Konkrétní mapu by bylo možné zjednodušeně reprezentovat grafem tak, že za vrcholy budou odpovídat křižovatkám (nebo slepým koncům ulic) a hrany budou reprezentovat ulice tyto křižovatky spojující. Tato reprezentace ovšem nezahrnuje cenné informace o topologii sítě – takto by například geografická vzdálenost křižovatek nemusela odpovídat celkové délce ulice z důvodu značně velkého zakřivení jejího běhu. Navíc při této reprezentaci není možné definovat přesněji cílové místo pro náš navigační systém.

Z tohoto důvodu jsou ulice v systému OpenStreetMap reprezentovány posloupností bodů vedoucí od jejího jednoho konce na druhý. Některé body mohou být pouze definicí zakřivení, jiné mohou být křižovatkami s jinými ulicemi, a některé mohou mít ještě další speciální vlastnosti. Příklad takové ulice je zobrazen na následujícím obrázku.

Obrázek 1: Příklad části ulice Domažlická poblíž Parukářky, spojující šest bodů, z nichž jsou čtyři zároveň křižovatkami s jinými ulicemi (reprezentované body 21311329, 25973241, 25973242, 25973237) a dva body jsou přechody pro chodce (1131753606 a 1131753673).

Odpovídající struktura v OSM formátu vypadá následovně.

```
1 <way id="39120883" visible="true" version="2" changeset="7160314" timestamp="2011-02-02T00:06:24Z" user=
2 <nd ref="21311329"/>
3 <nd ref="1131753606"/>
4 <nd ref="25973241"/>
5 <nd ref="25973242"/>
6 <nd ref="1131753673"/>
7 <nd ref="25973237"/>
8 <tag k="highway" v="residential"/>
9 <tag k="name" v="Domažlická"/>
10 <tag k="oneway" v="yes"/>
11 </way>
12 <node id="21311329" visible="true" version="2" changeset="766878" timestamp="2009-03-08T23:54:24Z" use
13 <node id="1131753606" visible="true" version="1" changeset="7160314" timestamp="2011-02-02T00:06:12Z"
14 <tag k="highway" v="crossing"/>
15 <tag k="source" v="bing:ortofoto"/>
16 </node>
17 <node id="25973241" visible="true" version="1" changeset="218259" timestamp="2007-02-17T23:29:05Z" use
18 <node id="25973242" visible="true" version="2" changeset="766878" timestamp="2009-03-08T23:54:24Z" use
19 <node id="1131753673" visible="true" version="1" changeset="7160314" timestamp="2011-02-02T00:06:13Z"
20 <tag k="highway" v="crossing"/>
21 <tag k="source" v="bing:ortofoto"/>
22 </node>
23 <node id="25973237" visible="true" version="2" changeset="7160314" timestamp="2011-02-02T00:06:15Z" us
```

V OpenStreetMap se vyskytují tři typy objektů, z nichž objekty typu area pro nás nejsou zajímavé, zbývající dva typy však ano:

- **Node** <nd>
  - geometrický bod
  - má ID jednoznačné v rámci bodů
  - poloha je definovaná dvojicí Latitude (lat=) a Longitude (lon=)
  - může obsahovat další doplňující informace
- **Way** <way>
  - seřazený seznam 2 a více objektů typu Node - pořadí odpovídá směru ulice (mezi po sobě jdoucími body je silnice)
  - v mapě reprezentuje jakoukoliv lomenou čáru

- obsahuje další doplňující informace, zejména jakého typu odpovídající silnice je či jaká na ní platí omezení

Vstupní data

Datový formát používaný pro zasílání map je označován jako OSM a jedná se o XML formát. Základem je tag `<osm>`, který obsahuje základní informace o licenci a typu generátor

```
1 <?xml version="1.0" encoding="UTF-8"?>
2 <osm version="0.6" generator="CGImap 0.4.0 (10746 thorn-05.openstreetmap.org)"
3   copyright="OpenStreetMap and contributors" attribution="http://www.openstreetmap.org/copyright"
4   license="http://opendatacommons.org/licenses/odbl/1-0/">
5 </osm>
```

Pokud byla mapa, kterou zpracováváte, stáhnuta jako podoblast definována obdélníkem, bude datový zdroj obsahovat také následující tag definující tyto hranice pomocí minima a maxima zeměpisných šířek a délek:

```
1 <bounds minlat="50.0864200" minlon="14.4607100" maxlat="50.0888400" maxlon="14.4655600"/>
```

Základní stavební jednotkou, jak je již zmíněno výše, je objekt typu `Node`. Příklad jsme již viděli:

```
1 <node id="21311329" visible="true" version="2" changeset="766878" timestamp="2009-03-08T23:54:24Z"
2   user="BiIbo" uid="3516" lat="50.0874984" lon="14.4641165"/>
```

Tento tag obsahuje následující informace:

- `id` ... jednoznačný identifikátor vzhledem k vrcholům
- `visible` ... nastavení zobrazitelnosti na mapě
- `version` ... informaci o verzi dat
- `changeset` ... označení změn - založeno kvůli možnostem editace
- `timestamp` ... informaci o zanesení poslední informace
- `user` ... informaci o uživateli, který zanesl danou informaci
- `uid` ... číselné označení uživatele
- `lat` ... zeměpisná šířka daného bodu
- `lon` ... zeměpisná délka daného bodu

Kromě této struktury může bod obsahovat i složitější informace v komplexním tagu. Viděli jsme například přechod pro chodce

```
1 <node id="1131753606" visible="true" version="1" changeset="7160314" timestamp="2011-02-02T00:06:12Z" us
2 <tag k="highway" v="crossing"/>
3 <tag k="source" v="bing:ortofoto"/>
4 </node>
```

nebo jakékoli jiné bodové informace, například

```
1 <node id="290558370" visible="true" version="5" changeset="20938887" timestamp="2014-03-05T21:20:23Z"
2 user="Christoph Lotz" uid="47978" lat="49.8346891" lon="9.8906709">
3 <tag k="addr:city" v="Veitshöchheim"/>
4 <tag k="addr:country" v="DE"/>
5 <tag k="addr:housenumber" v="3"/>
6 <tag k="addr:postcode" v="97209"/>
7 <tag k="addr:street" v="Danziger Straße"/>
8 <tag k="amenity" v="bank"/>
9 <tag k="atm" v="yes"/>
10 <tag k="email" v="VeitshoechheimII@Sparkasse-Mainfranken.de"/>
11 <tag k="fax" v="+49 (0)931 / 382-2780"/>
12 <tag k="name" v="Sparkasse Mainfranken"/>
13 <tag k="phone" v="+49 (0)931 / 382-0"/>
14 <tag k="website" v="https://www.sparkasse-mainfranken.de/module/ihre_sparkasse/filialfinder/index.php
15 ?n=%2Fmodule%2Fihre_sparkasse%2Ffilialfinder%2F#details/13093"/>
16 <tag k="wheelchair" v="limited"/>
17 </node>
```

Jak vidíme, tak tyto informace se týkají hlavně firem či zajímavých míst umístěných na tomto místě potažmo adrese.

Dále obsahuje mapa informace o samotných ulicích pomocí elementu [Way](#) reprezentovanému tagem <way>, jak už jsme viděli s ulicí Domažlická:

```
1 <way id="39120883" visible="true" version="2" changeset="7160314" timestamp="2011-02-02T00:06:24Z" user
2 <nd ref="21311329"/>
3 <nd ref="1131753606"/>
4 <nd ref="25973241"/>
5 <nd ref="25973242"/>
6 <nd ref="1131753673"/>
7 <nd ref="25973237"/>
8 <tag k="highway" v="residential"/>
9 <tag k="maxspeed" v="50"/>
10 <tag k="name" v="Domažlická"/>
11 <tag k="oneway" v="yes"/>
12 </way>
```


Ulice tak obsahuje jednak základní informace zahrnující

- `id` ... unikátní ID vzhledem k jednotlivým tagům `way`
- `visible` ... informaci o viditelnosti
- `changeset` ... označení změnové řady
- `timestamp` ... informaci o datumu změny
- `user` ... jméno uživatele
- `uid` ... id uživatele

Poté obsahuje každá ulice informaci o posloupnosti jednotlivých nodů v tagu `<nd>`. Atribut `ref` odkazuje na id specifického Node, který je součástí ulice.

Ulice výše se tak skládá ze 6 nodů (dvou počátečních a čtyř, které jsou součástí dané ulice). Následně jsou na ulici různé typy dalších vlastností jako sekvence tagů pojmenovaných `<tag>`. Výše zmíněné jsou

- `highway` -- jedná se o silnici nebo cestu
Pozor: tag `Highway` může mít několik verzí - nahraďte pouze ty, které dávají smysl
- `residential` -- ulice v obydlené části
- maximální rychlost
- jméno dané ulice
- informace, že je ulice jednosměrná (pokud není, tento tag chybí)

Je potřeba dát pozor, že ne vše uložené v systému jako `way` je ve skutečnosti ulicí. Toto označují různé tagy jako `amenity`, `notroad` či `building`. Pro správné načtení sítě ulic prostudujte dokumentaci OpenStreetMap a zkuste si část mapy Prahy stáhnout (pozor, XML soubor větší oblasti je velmi rozsáhlý).

Úkol

Úkolem tohoto projektu je vytvořit jednoduchou navigaci, která načte data ze systému OpenStreetMap, bude umět vyhledat nejkratší cestu mezi cílovými body a výsledek zobrazit v systému **Graphviz**. Samotné zpracování je rozděleno na dvě odevzdání, ve kterých budeme zpřesňovat konečnou podobu aplikace. K dispozici je šablona projektu pro jazyk Ruby, která se bude v rámci řešení rozšiřovat.

A Struktura šablony projektu

Programovacím jazykem je jazyk Ruby. Pro lepší představu o funkčnosti používá projekt export načítaných a zpracovaných grafů do formátu GraphViz. K tomu je potřeba instalace tohoto balíku do systému, viz

- [Graphviz download](#) ... stránky obsahují návod pro Windows/Linux/Mac

V rámci jazyka Ruby není k realizaci využít žádný grafově teoretický balík a ani to není v konečném odevzdání povoleno. Knihovny potřebné pro základní běh projektu jsou

- [nokogiri](#) ... knihovna pro načítání XML souborů potřebná pro načtení OSM dat.
- [ruby-graphviz](#) ... knihovna pro export grafů do formátu graphviz

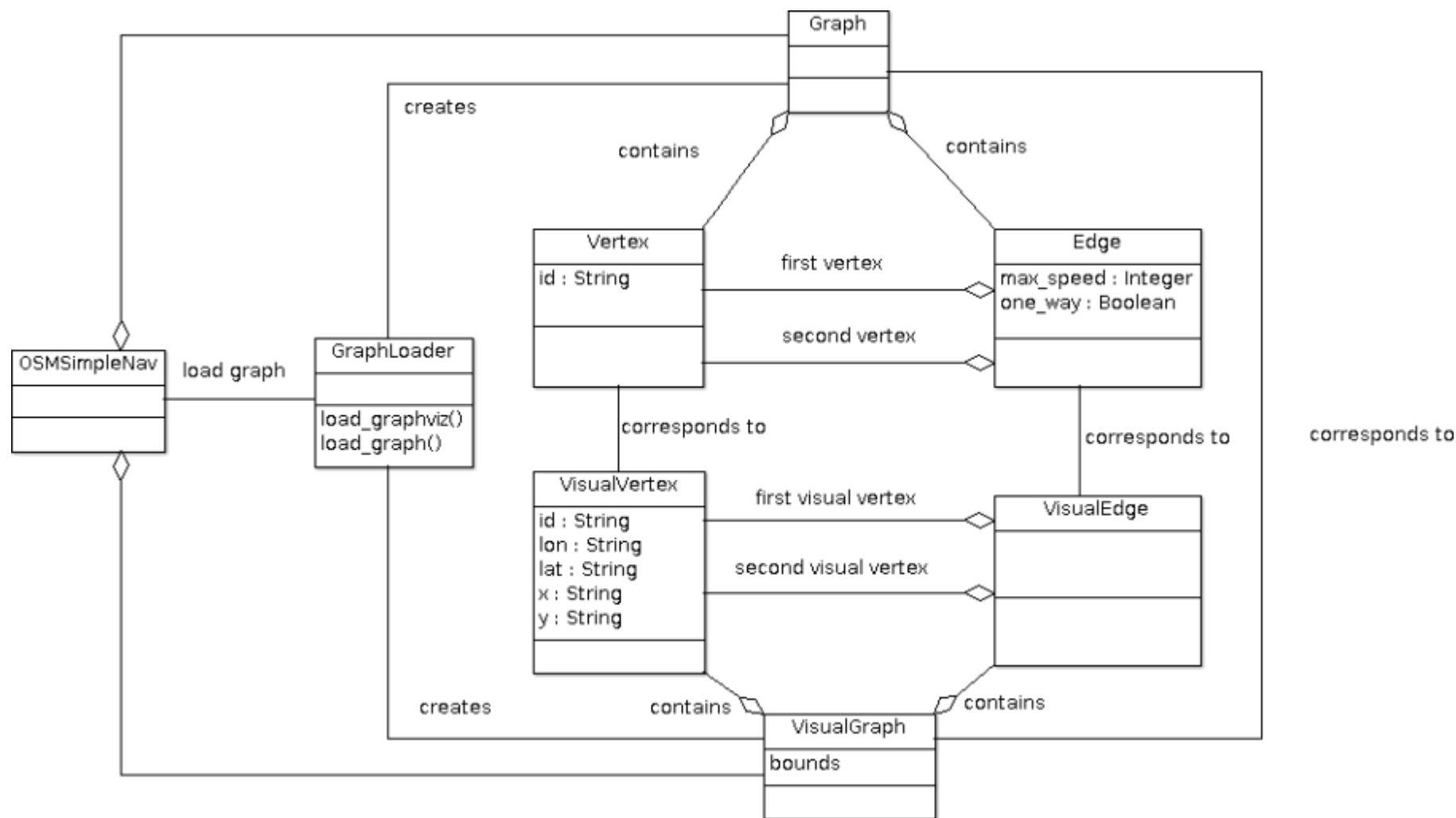
K dispozici je šablona pro odevzdání projektu, kterou dubou jednotlivá odevzdání rozšiřovat, viz příloha

- [gal_template_project.zip](#)

A.1 Struktura projektu

Projekt má jednoduchou strukturu tříd oddělující realizační a vizualizační část problému. Nahrubo nastíněný UML diagram projekt se nachází na následujícím obrázku.

Jak je zřejmé, tak základní třídou je třída `OSMSimpleNav`. Ta bude spravovat i příkazový řádek, který bude hlavním UI aplikace. Tato třída načte graf pomocí třídy `GraphLoader` a vytvoří dvě jeho reprezentace.

1. Samotný graf reprezentovaný třídou `Graph` obsahující vrcholy (třída `Vertex`) a hrany (třída `Edge`).
2. Třída `VisualGraph` reprezentuje grafické zobrazení samotného grafu. Obsahuje vizuální body vrcholů (třída `VisualVertex`) a Vizuální hrany (třída `VisualEdge`). Instance těchto tříd odpovídají objektům vrcholů a hran samotného grafu (třída `Graph`)

Zajímavé je dvojí uložení souřadnic v instancích třídy `VisualVertex`. Důvodem je přepočítání souřadnic pro `graphviz` a potřeba původních Latitude a Longitude při výpočtech.

A.2 Uživatelské rozhraní projektu

Výchozí třídou je třída `OSMSimpleNav`, která realizuje ve své metodě `run()` zpracuje parametry příkazového řádku a dle jejich hodnot spustí dané příkazy. Příkazy jsou následující

- Načtení mapy a její export do jiného formátu

```
ruby osm_simple_nav.rb --load <input_map.IN> --export <exported_map.OUT>
```

zpracování probíhá na základě hodnot přípon souborů `IN` a `OUT`. Je předpokládáno následující

Přípona	Povolený výskyt	Význam
osm	IN	XML formát map z projektu OpenStreetMap
dot gv	IO/OUT	Graphviz formát grafu
pdf	OUT	Výstup mapy do formátu PDF
png	OUT	Výstup mapy do formátu PNG

Důležité upozornění: Načítání mapy přes formát Graphviz je pouze kontrolní a slouží k prvotnímu ladění úkolu načtení mapy přes formát OSM.

A.3 Načtení map ze souborů

Načtení grafu a jeho grafické reprezentace pomocí metod:

1. `load_graph()` načítající mapu přímo z formátu OSM a
2. `load_graphviz()` načítající mapu z formátu graphviz (předpokládáme příponu `dot` a navíc se předpokládá, že soubory graphviz obsahují všechny potřebné informace).

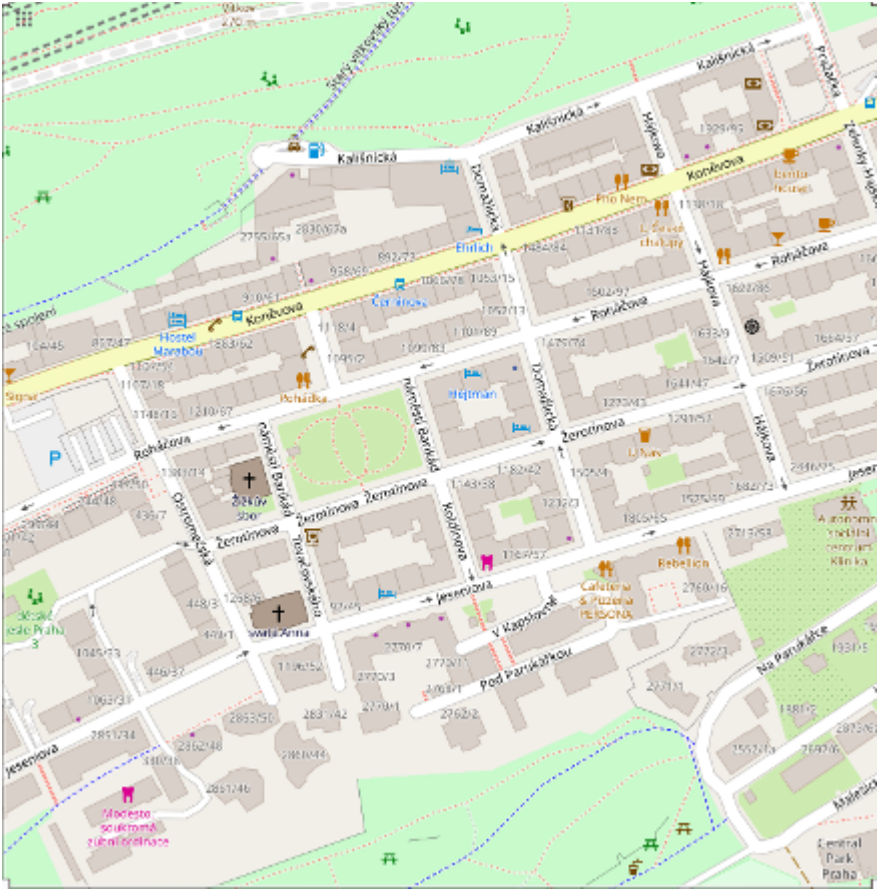
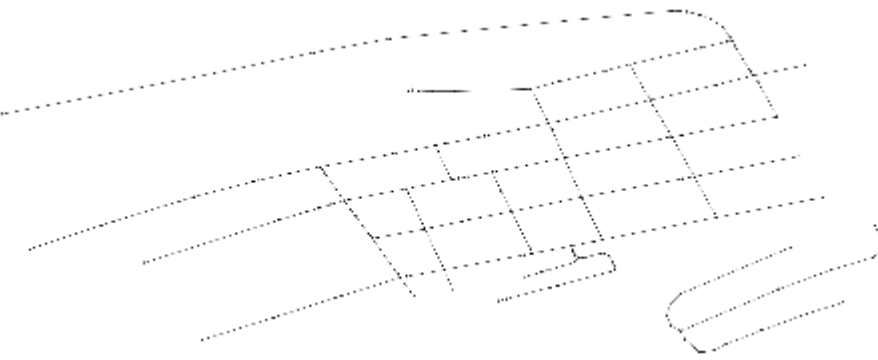
A.4 Realizace exportu map

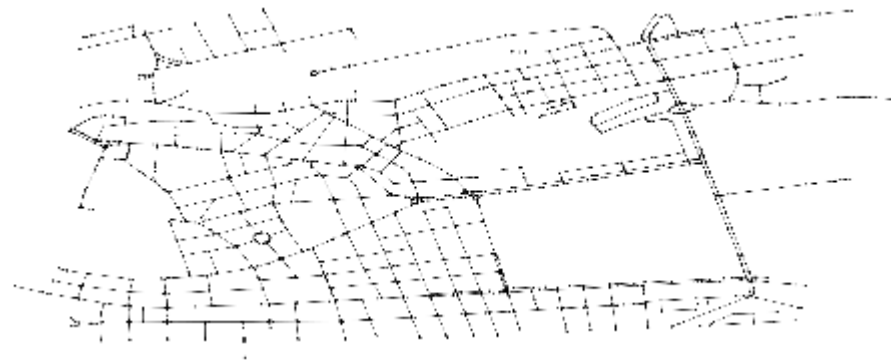
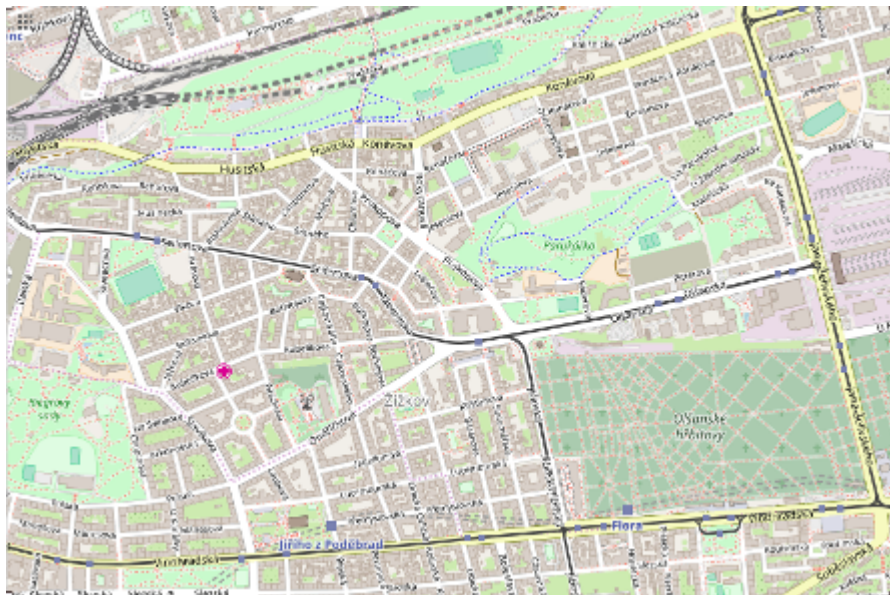
K exportu map se využívá přímo třídy `VisualGraph` skrze výše zmiňovanou knihovnu `ruby-graphviz`. Třída `VisualGraph` obsahuje metodu:

- `export_graphviz(export_filename)` ... která realizuje export celé mapy do formátu `graphviz`. Je snahou do exportovaného souboru uložit i informace, které nejsou přímo potřeba pro zobrazení (například povolenou rychlost), aby bylo případně možné tohoto souboru použít i jako vstup do aplikace (v konečném odevzdání toto není plně nutné).

A.5 Ukázka výstupů

Pro ukázkou máme tři části Prahy, jejichž soubory jsou uvedeny i v ukázkovém projektu.

Obrázek z OSM	Vygenerovaný Graphviz
	

Detaily transformace jsou ukázány v projektu.

POZOR: Transformace není dělána na libovolné velikosti mapy. Pokud byste chtěli použít libovolnou velikost, potom je nutné pracovat s proměnnou scale jinak.

B Úkoly k samostatné realizaci a odevzdání

Odevzdávejte jako zdrojové soubory v jazyce Ruby. Všechny potřebné soubory umístěte do adresáře `prijmeni_jmeno_N`, kde N označuje fázi odevzdávání (1 nebo 2). Tento adresář celý zabalte do souboru `prijmeni_jmeno_N.zip` nebo `prijmeni_jmeno_N.7z` a připojujte je postupně jako přílohy k artefaktu s vaším úkolem. Pokud budete používat jakoukoliv knihovnu mimo standardní, musíte ji připojit k odevzdání a popsat její instalaci. Jako **název odevzdávaného úkolu** vyplňte GAL DU1 či GAL DU2. (viz info níže).

Jenodlité kroky odpovídají dvěma postupným odevzdáním projektu. Úkoly jednotlivých kontrolních bodů jsou následující.

B.1 První úkol

Úkolem bude **načíst soubor s mapou** ve formátu OSM (dokončit realizaci metody `load_graph`), vyfiltrovat pouze hrany potřebné pro konstrukci uliční sítě (tudiž například ne okraje budov), viz

- **Přehled hodnot** parametru highway v Open Street Map, viz pole všech možných hodnot, ze kterých budeme vybírat

```
1 | @highway_attributes = ['residential', 'motorway', 'trunk', 'primary', 'secondary', 'tertiary', 'unclassified']
```

Zkonstruovat neorientovaný graf reprezentující danou síť (prozatím budeme ignorovat možnost jednoho směru). Uložte také informaci o délce každého segmentu ulice (pozor, jedná se o geografickou vzdálenost) a povolené rychlosti – pokud informace o povolené rychlosti nebude dostupná, pak ji nastavte jako 50 km/h. Pozor, že OpenStreetMap ukládá cesty typu way, ale my chceme graf a tedy pouze hrany obsahující dva body - je tedy nutné načtenou strukturu way převést na jednotlivé hrany.

Kontrola načtení může být provedena pomocí vygenerování grafického výstupu existující metodou `export_graphviz()`. Pokud při generování metody nastanou komplikace, pak je možné metodu upravit dle potřeb, ale pouze tak, aby fungovala i v jiných případech.

Úkolem pro samotný graf je vyfiltrování největší **maximální komponenty grafu**. V podstatě to znamená, že vezmete jen takovou část grafu, která je souvislá a ze všech takovýchto částí tu největší. Pro další zpracování potom budete využívat již jen tento podgraf (ostatní vrcholy a hrany lze tedy zahodit).

Program se bude spouštět následujícím způsobem:

```
ruby osm simple nav.rb --load-comp <input map.IN> --export <exported map.OUT>
```

Významy parametrů souborů jsou stejné jako v ukázkovém chování podaném v sekci A.2. Pouze první přepínač načítání označuje, že máme vybrat pouze souvislý graf. Pro kontrolu je možné použít původní generování a zobrazit si původní graf.

B.2 Druhý úkol

V druhém odevzdání bude program realizovat samotnou navigaci. K určení nejkratší cesty poutřebujeme nejprve znát jednotlivé body, abychom mohli vybrat cíl a start bude nejprve nutné vypsát jednotlivé body v mapě

```
ruby osm_simple_nav.rb --load-comp <input_map.IN> --show-nodes
```

Druhý přepínač aktivity (a zároveň absence výstupního souboru) říká, že program má na obrazovku vypsát vrcholy sítě s uvedením ID a jeho souřadnic latitude a longitude. Tedy pokud máme postupně vrcholy vrchol_1, vrchol_2, ..., potom získáme následující výpis:

```
id_vrcholu_1 : lat_1, lon_1
```

```
id_vrcholu_2 : lat_1, lon_2
```

```
...
```

tedy například

```
247743: 50.0792640, 14.4300586
```

```
247745: 50.0795287, 14.4226679
```

```
...
```

Z tohoto seznamu si budeme moci přímo vybrat startovní a cílové body, mezi kterými budeme hledat nejkratší cestu. Ke kontrole bude sloužit speciální spuštění programu, které na mapě zvýrazní body, mezi kterými chceme počítat nejratčí cestu.

```
ruby osm_simple_nav.rb --load-comp <input_map.IN> --show-nodes <id_start> <id_stop> <exported_map.OUT>
```

kde hodnoty <id_start> a <id_stop> budou představovat id vrcholů startu a cíle. Alternativně bude možné také zadat hodnoty latitude a longitude a vykreslí se nejbližší body ze všech bodů mapy. Tuto možnost spustíme následovně.

```
ruby osm2graphviz.rb --load-comp <input_map.IN> --show-nodes <lat_start> <lon_start> <lat_stop> <lon_stop>  
<exported_map.OUT>
```

POZN: Zakreslení bodů proveďte vhodným způsobem, aby jej bylo možné dobře pozorovat.

Program bude mít dále schopnost určit pro dvě zadaná místa nejkratší cestu, pro níž také vypíše informaci o době, za jakou vozidlo cestu ujede (za použití maximální povolené rychlosti). Navíc je úkolem tuto cestu zakreslit do mapy odlišnou barvou a tloušťkou čáry a tak zvýraznit její průběh ve výstupu. Program bude mít následující rozhraní:

```
ruby osm2graphviz.rb --load-comp <input_map.IN> --midist<lat_start> <lon_start> <lat_stop> <lon_stop>  
<exported_map.OUT>
```

Výstupem bude tedy mapa, na které budou jednotlivé úseky nejkratší cesty vhodně zvýrazněny - například barvou a tloušťkou čáry.

Potřebé zdroje

-   Základy objektově orientovaného programování
-   Formát pro výměnu dat XML
-   Grafové algoritmy
-   GAL Graf a jeho reprezentace
-   GAL Průchod grafem
-   GAL Hledání minimální kostry
- www.openstreetmap.org
- Wiki stránky projektu
wiki.openstreetmap.org
- OSM XML format
wiki.openstreetmap.org/wiki/OSM_XML
- www.graphviz.org
- Příklad souboru pro Graphviz (pro příkaz neato) je v příloze tohoto artefaktu.
- Překlad zdrojového souboru do PDF se provede příkazem

`neato -Tpdf -o VYSTUPNI_SOUBOR.pdf VSTUPNI_SOUBOR.gv`
- Tutorial
graphs.grevian.org